

Kraftkar og medmenneske

Osmund Faremo ble dødsdømt som 20-åring. Mot alle odds overlevde han i Hitlers dødsleirer. Siden har kraftkaren av en setesdøl hjulpet medmennesker. Nå spenner morgendagens 75-åring ryggen for et løft i fattige Montenegro.

THOMAS LEIF ANDREASSEN
JON PETTER EVENSEN (foto)

75 år - 3500 jugoslaver ligger i norsk jord. Selv satt jeg sammen med mange fra Jugoslavia i dødsleirer. Etter krigen var det viktig for meg å få til et samarbeide mellom Norge og Jugoslavia, utkantene i Europa, sier den tidligere formannen i Norsk-Jugoslaviske Samband.

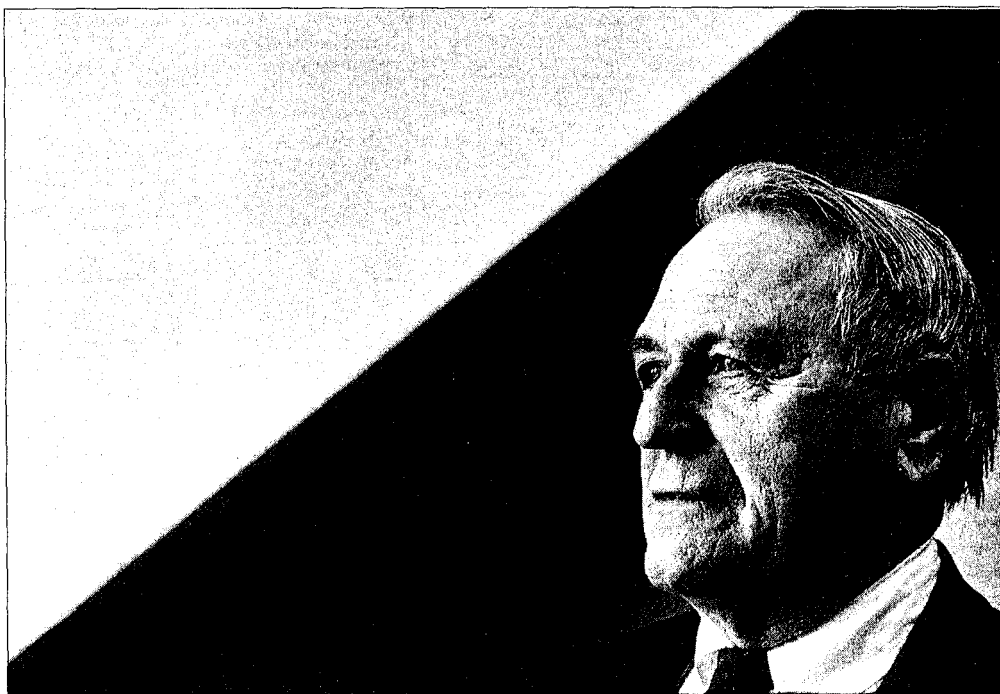
Osmund Faremo har nylig tatt initiativ til stiftelsen «Sankt Jovan Vladimir». Formålet er å etablere et ansvarlig norsk organisasjonsapparat som skal hjelpe til med et hjelpeprosjekt i Bar kommune i Montenegro, et av de fattigste områder i det tidligere Jugoslavia.

Prosjektet omfatter gjenreisning av den historiske kjente gresk-ortodokse domkirken Sveti Jovan Vladimir i sentrum av Bar, omkranset av et helse-, sosial- og opplærings-senter. Fatigdommen og analfabetismen er stor i Montenegro. Det er stort behov for sosialhjelp og utdannelses tiltak til barn og voksne.

Sta også

Mens sagnet forteller at St. Jovan Vladimir ble sett ridende med hodet under armen, er det intet hodeløst over den nyetablerte ideelle stiftelsen med kontor i Kristiansund.

Om tidligere stortingsrepresentant Faremo kan det sies at han gjerne sees med hjertet i hånden. Det syns at mannen er snill. Vi har statsråd Grete Faremos ord for

SOSIAL SAMVITTIGHET: Osmund Faremo har tatt initiativ til et hjelpeprosjekt i Montenegro i Jugoslavia.

at faren gjerne gir bort frakken sin i kulden om man ikke passer på ham. Men når det gjelder kortspill eller andre spill i heimen, er det ingen kjære mor, nei. Da gjelder én ting: å vinne. Da hans tre sønner i oppveksten ville måle krefter med bamsefar, ga ikke Faremo seg: «Ikke på hakka møkka om han gjorde».

Det er tæli setesdølen.

Dødsdom

9. april 1940 var 19-åringen i kamp mot tyskerne. Etter de første kampene kom han med i Mil.org Sørlandet under Arne Laudals ledelse. 5. februar 1943 ble Faremo arrestert av Gestapo. Etter tortur og fengselsopphold på Grini ble han sammen med 70 andre motstandsfolk sendt som første norske dødsdømte gruppe til Natzweiler. Han overlevde to års helvete i Natzweiler, Dachau, Allach, Mauthausen, Melk og Neuengamme.

Selvfølgelig er han preget av sine krigsopplevelser. Det kan mange takke ham for. Etter at han ble hentet til frihet av De hvite busser, har Faremo brukt tiden godt. Til å hjelpe medmennesker i inn- og utland. Som en takk for livet, antagelig.

Hedret

Osmund Faremo har fått Kongens fortjenstmedalje i gull. Er tildelt den jugoslaviske flaggorden med stjerne, og DDRs æresmedalje for kamp mot fascismen. Som stortingsrepresentant brukte Faremo bevisst sin visepresidentstilling i Den Interparlamentariske Union til å fremme menneskerettighetssaker.

Med min bakgrunn har det vært naturlig å engasjere meg for menneskerettighetene, vet du.

Beskjeden kar

Osmund Faremo er på Oslo-besøk. Vi treffer Ny-

norsk Pressekontors styreformann i møterommet. Han er fast i blikket, den tidligere jernbanemann og Bygland-ordfører. Det er ikke blikket med smilerynkene som overrasker. Men mannens beskjedenhet. Faremos nærmest unnskylende fremstilling av egen innsats. Så lite av skråsikkerhet etter 36 år på Stortinget. Hans litt famlende, enkle fremstillinger.

Faremo inngir trygghet. Han er samme karen om han leder styremøter i Setesdal Bilruiter, på menneskerettighetsmøter i inn- og utland, eller i Agder lokallag av Europabevegelsen. Det holder i massevis, det.

Landssvik

Arbeiderparti-politikeren var en engasjert talsmann for distriktsinteresser, spesielt i Aust-Agder, for norsk Europa-tilknytning, for svarssaken og i arbeidet for å demme opp for nazi-tendenser i vår tid.

Du tapte kampen for å få grunnlovsfestet at dømte nazister ikke kunne bli innvalgt på Stortinget eller sitte i regjering.

Alle på Stortinget var enige med meg. Da forslaget ble fremmet, ble det vedtatt at det skulle utredes videre. Ennå har vi intet i vår grunnlov om landssvik. Ennå har ingen turt røre ved dette. Fra min side var ikke forslaget begrunnet i hat, men på prinsipper: Når man ikke har ryggrad til å tåle en okkupasjon, har man heller ikke noe å gjøre som folkevalgt i våre fremste organer. Jeg står fast ved det.

Må ikke glemme

Har du lest Ulateigs bok som omhandler hjemmefrontens likvidasjoner av nazister?

Nei, tror ikke jeg vil lese den heller. Har ikke store sansen for å grave opp 50 år gamle ting og bedømme det som skjedde ut fra dagens situasjon. Vi gjorde jobben.

Vi satte livet inn på å forhindre slik djevelskap som kriger.

Jeg er opptatt av å gi de unge en mest mulig realistisk historie-undervisning. Den som glemmer historien, må leve den om igjen. Vil ikke at de en dag skal våkne opp og oppdage at de er blitt lurt, slik jeg og min generasjon ble.

Noen spesiell sak på Stortinget du skulle ha stemt annerledes?

Jeg har lite til overs for fylkeskommunen. Jeg er lei meg fordi jeg ikke reserverte meg i kommunalkomiteén da fylkeskommunen ble vedtatt opprettet i 1975. Det får være måte på hvor mange folkevalgte organer som skal administrere fire millioner. I stedet for et fylkesting burde fylkesmannen hatt et folkevalgt organ på fylkesplan.

Presse-sensur

Det vakte bestyrrelse selv blant dine egne partifeller da du som saksordfører for pressespørsmål tok til orde for noe som ble oppfattet som sensur og offentlig styring av pressen. Jeg var lei av at journalister synes å være mer interessert i å lage sensasjonsoppslag for å øke avissalget enn av å referere hva som skjedde på Stortinget. For å erte dem litt, smørte jeg tykt på i en artikkel. Jeg tok ikke kritikken tungt. Husk at jeg som saksordfører gikk i breisen for å bedre grunnlaget for journalist-utdannelsen. Det resulterte i Journalisthøyskolen.

På rocke-konsert

Som «avstraffelse» for sensur-utspillet måtte Faremo avtjene fire dager som journalist-vikar i «Evenen».

Hyggelig, det, selv om jeg ble sendt på de verste jobbene. Som å dekke rocke-konsert i Mandal. Av 2000 tilhørere var jeg den eneste i dress og slips.

Han har stadig mer på hjertet, Faremo.

Jeg hadde håpet at pressen skulle være mer opptatt av realiteter og politiske standpunkter enn av person-fokusering og billige poenger i det politiske spill.